

JAARVERSLAG TECHNISCHE COMMISSIE BODEMBESCHERMING 2006

Dit jaarverslag is vastgesteld op de vergadering van 7 februari 2007.

Namens de commissie,

De algemeen secretaris,

De voorzitter,

Dr. J. van Wensem

Ir. L.E. Stolker-Nanninga

VOORWOORD

Voor u ligt het verslag van de Technische commissie bodembescherming (TCB) over het jaar 2006. Een jaar waarin de agenda van de TCB gedomineerd werd door adviezen die betrekking hadden op het in voorbereiding zijnde Besluit bodemkwaliteit en de bijbehorende ministeriële regeling. Kenmerkend voor deze adviezen was de omvangrijke, maar nogal diffuse informatiestroom die gepaard ging met de adviesaanvragen en de hoge tijddruk waaronder de adviezen tot stand moesten komen. De TCB adviseerde vier maal naar aanleiding van voorgenomen ontheffingen en vrijstellingen van het besluit gebruik meststoffen. Dit is een wettelijke taak van de TCB. De TCB concludeerde naar aanleiding van deze adviezen dat 'extreem weer' in de periode rond de ingang van het uitrijverbod voor dierlijke mest in september structurele vormen begint aan te nemen. Tegelijkertijd maakte ze zich zorgen over de gevolgen van de vrijstellingen voor de toekomstige verlenging van de derogatie van de nitraatrichtlijn.

Verder ging de aandacht uit naar de evaluatie van de TCB. Op verzoek van de TCB onderzocht een externe evaluatiecommissie de kwaliteit en doorwerking van de adviezen over de periode 2001 tot en met 2005. Ook werd de positionering van de TCB beschouwd en zijn de beleidsmatige, wetenschappelijke, maatschappelijke en politieke ontwikkelingen op het gebied van de bodem in kaart gebracht. De evaluatiecommissie voorziet nieuwe adviesvragers, met name vanuit andere overheden dan het rijk. Verder wordt voorzien dat de adviesaanvragen een nog meer multidisciplinair en een departementsoverstijgend karakter zullen krijgen. De evaluatiecommissie adviseert om het werkterrein van de TCB breed op te blijven vatten en in relatie te zien met andere beleidsterreinen zoals ruimtelijke ordening, waterbeheer, energie en klimaat. Tevens pleit de evaluatiecommissie ervoor om de aandacht te richten op Europees bodembeleid.

In augustus 2006 overleed mevrouw Jongmans, één van de medisch milieukundigen in de commissie. Mevrouw Jongmans bracht in de TCB met name risico's van bodemverontreiniging voor de mens onder de aandacht. Dit zijn risico's die bijvoorbeeld kunnen voortvloeien uit het consumeren van groente geteeld op verontreinigde bodems en blootstelling aan (huis)stof in verontreinigde gebieden. Zij putte daarbij uit haar rijke ervaring uit haar dagelijkse praktijk bij de GGD'en Limburg, Streekgewest Westelijke Mijnstreek. Haar inbreng werd zeer gewaardeerd.

Het jaarverslag beslaat de eerste 12 pagina's van dit rapport. Voor de volledigheid zijn de samenvattingen van de adviezen die in 2006 zijn uitgebracht opgenomen in bijlage II.

1	Inleiding.....	1
2	Uitgebrachte adviezen	1
3	Overige producten.....	2
4	Publicatiebeleid en pers.....	2
5	Petit Comités	3
6	Reacties van adviesvragers op adviezen.....	3
7	Beleidsoverleg.....	8
8	Internationale activiteiten.....	9
9	Werkbezoek.....	9
10	Bezetting commissie 2006.....	9
11	Bezetting secretariaat	10
12	Activiteiten secretariaat	12
13	Positie secretariaat binnen VROM	13
14	Financiën.....	13
	Bijlage I: Werkvoorraad 2006	15
	Bijlage II: Samenvattingen van de adviezen 2006.....	17
	Advies Verzoek tot ontheffing ex artikel 7 Besluit gebruik meststoffen S01(2006)	17
	Advies Prioritaire projecten uitvoeringsprogramma bodembeleid A38(2006)	18
	Advies Modellerings uitloging bouwstoffen S21(2006)	20
	Advies Beleidsmatig Vervolg AW2000 S45(2006)	21
	Advies Overheveling meststoffenwet 1947 en BOOM S49(2006)	23
	Advies Ontwerpvrijstellingsregeling BGM extreme weersomstandigheden 2006 S50(2006)	24
	Advies Ontwerpvrijstellingsregeling BGM kleigrond en veengrond 2006 S56(2006).....	25
	Advies Diverse onderwerpen uitwerking Besluit bodemkwaliteit S53(2006)	25
	Advies Beoordeling milieuaspect houtverduurzamingsmiddelen S63(2006)	27
	Advies Ontwerpvrijstellingsregeling BGM stikstofkunstmest en vanggewas 2006 S78(2006).....	29

1 INLEIDING

De Technische commissie bodembescherming (TCB) is een permanent adviescollege dat de rijksoverheid overwegend gevraagd advies geeft over technische bodemvraagstukken. De commissie is verankerd in de Wet bodembescherming. De TCB bestaat uit tien wetenschappelijk deskundigen op het gebied van de bodem en een bestuurlijk georiënteerde voorzitter. Een secretariaat ondersteunt de TCB in haar werkzaamheden.

In 2006 bracht de TCB tien adviezen uit, werden er twee onderzoeksprojecten afgerond in de vorm van een rapportage en werd de TCB geëvalueerd in het kader van een wettelijke verplichting.

2 UITGEBRACHTE ADVIEZEN

In tabel 1 staan de uitgebrachte adviezen vermeld. De Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid of de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat hebben om deze adviezen gevraagd. De eerste twee adviezen in de tabel zijn het resultaat van adviesaanvragen uit 2005. Het advies 'Beoordeling milieuaspect houtverduurzamingsmiddelen' was vooraf niet aangemeld. De overige adviezen waren onderwerpen uit de werkvoorraad voor 2006 (zie bijlage I). Voor een samenvatting van de adviezen wordt verwezen naar bijlage II.

Tabel 1. Overzicht van de in 2006 uitgebrachte adviezen.

TCB nr.	Datum	Titel advies	Aanvrager
S01 (2006)	16-01-06	Verzoek tot ontheffing ex artikel 7 besluit gebruik meststoffen	LNV
A38 (2006)	20-01-06	Prioritaire projecten uitvoeringsprogramma bodembeleid	VROM/LNV/V&W
S21 (2006)	13-06-06	Modellering uitloging bouwstoffen	VROM
S45 (2006)	19-07-06	Beleidsmatig vervolg AW 2000	VROM
S49 (2006)	18-09-06	Overheveling meststoffenwet 1947 en BOOM	LNV/VROM
S50 (2006)	30-08-06	Ontwerpvrijstellingsregeling BGM extreme weersomstandigheden 2006	LNV/VROM
S53 (2006)	10-10-06	Diverse onderwerpen uitwerking besluit bodemkwaliteit	VROM/LNV/V&W
S56 (2006)	19-09-06	Ontwerpvrijstellingsregeling BGM kleigrond en veengrond 2006	LNV/VROM

S63 (2006)	24-11-06	Beoordeling milieuaspect houtverduurzamingmiddelen	VROM
S78 (2006)	30-11-06	Ontwerprijstellingsregeling BGM stikstofkunstmest en vanggewas 2006	LNV/VROM

3 OVERIGE PRODUCTEN

Het jaarverslag over 2005 verscheen in maart 2006 en is te downloaden of op te vragen via de website.

In 2006 werden in opdracht van de TCB twee onderzoeksprojecten afgerond in de vorm van een rapportage. Het betreft de rapportages:

- 'Slim monitoren van bodemkwaliteit', opgesteld door TNO, Royal Haskoning en Centrum Milieukunde Leiden;
- 'Effecten van biomassaketens op landgebruik en bodemkwaliteit in Nederland', opgesteld door NMI en Wageningen Universiteit en Researchcentrum – BioBased Products.

Deze rapportages worden in de eerste helft van 2007 met een begeleidend schrijven van de TCB gepubliceerd.

In 2006 heeft de TCB opdracht gegeven tot een externe evaluatie van de TCB over de periode 2001 tot en met 2005. Hiertoe is een evaluatiecommissie samengesteld, bestaande uit de heer ir. Bram de Borst (voorzitter, Directeur Tauw Group bv), de heer prof. dr. Salle Kroonenberg (hoogleraar Geologie en Toegepaste Aardwetenschappen aan de TU Delft) en de heer drs. Lambert Verheijen (Dijkgraaf Waterschap Aa en Maas). De evaluatiecommissie werd ondersteund door een onafhankelijke, externe secretaris in de persoon van de heer ir. T. Edelman van Bodemkundig Adviesbureau Edelman bv. Het evaluatierapport zal in het eerste kwartaal van 2007 met een reactie van de TCB aan de bewindslieden van VROM, LNV en V&W worden verzonden.

Ten behoeve van de evaluatie heeft de heer Edelman een enquête gehouden naar te verwachten ontwikkelingen in het beleidsveld bodem onder de beroepsgroep bodem. De resultaten van deze enquête zijn te verkrijgen via de website van de TCB.

4 PUBLICATIEBELEID EN PERS

Adviezen en rapporten van de TCB zijn te downloaden of op te vragen via de website. Samenvattingen van adviezen en rapporten worden geplaatst in Tijdschrift Bodem en zijn verkrijgbaar via de website. De TCB heeft een verzendlijst voor adviezen en rapporten. Afhankelijk van het onderwerp zijn er 250-350 exemplaren van de adviezen verzonden naar met name medewerkers van overheden, adviesbureaus en onderzoeksinstituten. Over het advies Prioritaire projecten uitvoeringsprogramma bodembeleid is een persbericht uitgebracht. Naar aanleiding van het advies Beoordeling milieuaspect houtverduurzamingmiddelen verscheen op 20 januari 2007 een artikel in de Volkskrant ('Voor pieren in de vinex is er geen doorkomen aan').

5 PETIT COMITÉS

Het Petit Comité Landbouw (PCL) bestaat uit de TCB-leden de heren De Haan, De Ruiter, Oenema, Verstraete en Roelofs. Het PCL behandelt onder andere adviezen op het terrein van de landbouw die een zekere mate van urgentie hebben. Dit jaar bereidde het PCL de adviezen voor over de overheveling van de meststoffenwet 1947 en het BOOM en over de ontwerp vrijstellingsregelingen op basis van de Wet bodembescherming. Het secretariaat van het PCL werd gevoerd door de secretarissen de heer Banken en mevrouw Boekhold.

Het Petit Comité Monitoren (PCM) is in het leven geroepen om het TCB-project over monitoren te begeleiden. Het bestaat uit de TCB-leden de heren Van Wijnen, Van den Akker en De Voogt, met TCB-medewerker mevrouw Van der Aa als secretaris. Het PCM begeleidde de totstandkoming van het rapport 'Slim monitoren van bodemkwaliteit', dat werd opgesteld door door TNO, Royal Haskoning en Centrum Milieukunde Leiden.

In 2006 gaf de TCB opdracht om een studie te laten uitvoeren naar 'Effecten van biomassaketens op landgebruik en bodemkwaliteit'. NMI en Wageningen Universiteit en Researchcentrum - BioBased Products voerden deze studie uit. De TCB-leden de heren Verstraete, Oenema en TCB-secretaris mevrouw Boekhold begeleidden het project.

6 REACTIES VAN ADVIESVRAGERS OP ADVIEZEN

De TCB stelt het op prijs om reacties op haar adviezen te ontvangen. Zij is zich ervan bewust dat de adviezen slechts één van de invalshoeken vertegenwoordigt die betrokken zijn bij politieke besluitvorming. Uit de reacties kan worden opgemaakt in hoeverre rekening is gehouden met de invalshoek van waaruit de TCB werkt, het belang van de bodem, in de breedste betekenis van het woord. Hieronder zijn de reacties op de adviezen vermeld, zoals die vanaf 1 januari 2006 van de adviesvragers zijn ontvangen.

Referenties Biologische Bodemkwaliteit (S56, 2005)

In zijn reactie geeft de Staatssecretaris van VROM aan dat hij conform het advies van de TCB een nadere statistische analyse wil laten uitvoeren van de dataset die wordt gebruikt ter onderbouwing van deze referenties. Hij is het echter niet eens met de visie van de TCB dat het selecteren van duurzame referenties op basis van een deskundigenoordeel een kwetsbare opzet is. Hij is van mening dat een deskundigenoordeel het draagvlak voor de referenties verhoogt. Verder schrijft de Staatssecretaris: *'Er zal op worden toegezien dat alles wordt betracht om risico's van onevenwichtigheid bij dit oordeel te minimaliseren'*. De staatssecretaris is het met de TCB eens dat een voortdurende monitoringsinspanning nodig is om de bodembioologische dataset enerzijds te verdiepen en anderzijds te verbreden. [BWL/2006292071, 21 augustus 2006]

Reactie op voorstel risicobeoordeling persistentie gewasbeschermingsmiddelen (S59, 2005)

In een brief van VROM wordt verwezen naar een commentaartabel waarin de reactie van de opstellers van het voorstel op het TCB-advies staat vermeld. Hieruit blijkt dat opmerkingen van de TCB over het toelaten van bestrijdingsmiddelen die wat meer van algemene aard zijn, worden gepareerd onder het motto 'zo doen we dat nu eenmaal in Nederland dan wel de EU'. Verder meldt de brief dat het voorstel voor de risicobeoordeling persistentie

gewasbeschermingsmiddelen gevalideerd zal gaan worden, overeenkomstig het voorstel van de TCB. Ook zal er aandacht besteed gaan worden aan de relatie tussen dit voorstel en de methodiek die wordt gebruikt om in het algemeen maximaal toelaatbare risiconiveaus af te leiden. [VROM/DGM/BWL, geen kenmerk, 7 april 2006].

Verzoek tot ontheffing ex artikel 7 besluit gebruik meststoffen (S01, 2006)

Het betreft een ontheffing van de verplichting tot het gebruik van emissiearme technieken voor de aanwending van dierlijke mest in het kader van onderzoek. Het onderzoek heeft betrekking op de effectiviteit van specifieke managementmaatregelen om ammoniakemissies terug te dringen zonder dat onacceptabele stikstofafwenteling naar bodem, water en lucht plaatsvindt. Het advies is met betrekking tot het verlenen van ontheffingen niet overgenomen; er is een ruimere ontheffing verleend. In de toelichting op het besluit vermeldt de Minister van LNV het volgende. *'De Technische Commissie Bodembescherming heeft instemmend gereageerd op het voornemen om een ontheffing te verlenen aan het Laboratorium voor Bodemkunde en Geologie van Wageningen UR. De TCB heeft enkele kanttekeningen geplaatst bij het onderzoeksplan. Deze kanttekeningen richten zich op het onderzoek aan bodem, water, ammoniakemissie, mestkwaliteit en het aantal bedrijven waarvoor een ontheffing is aangevraagd.'*

Prioritaire projecten uitvoeringsprogramma bodembeleid (A38, 2006)

In een reactie op dit advies stelt de Staatssecretaris van VROM dat het advies een positieve rol heeft gespeeld in de besluitvorming en dat het advies met name in het beleid ten aanzien van grond en bagger heeft geleid tot aanpassingen van de systematiek die uitmondt in een betere balans tussen de bescherming van de bodemkwaliteit en andere belangen. [Brief BWL/2006242322, 31 maart 2006]

In een reactie van de departementen wordt meer gedetailleerd op het advies van de TCB ingegaan. Hieronder wordt puntsgewijs het advies van de TCB en de reactie gegeven.

Ten aanzien van de modellering van de emissie uit bouwstoffen adviseert de TCB om een gevoeligheidsanalyse uit te voeren. Volgens de reactie is hieraan invulling gegeven door het door de TCB bestudeerde RIVM-model te leggen naast een model van ECN, waarin een aantal bodemspecifieke eigenschappen beter kan worden verdisconteerd. In de reactie wordt geconcludeerd dat *'op grond van deze vergelijking blijkt dat de oorspronkelijke, door de TCB bekritiseerde belasting naar het grondwater aanzienlijk lager uitpakt dan eerder werd ingeschat. Dit leidt tot een betere balans tussen de bescherming van bodem en water aan de ene kant en de afzet van bouwstoffen aan de andere. Voor verreweg de meeste stoffen komt de emissie-eis overeen met het beschermingsniveau dat als uitgangspunt is gekozen'*.

Ten aanzien van grondwater vraagt de TCB aandacht voor de relatie met de voor grondwater nog vast te stellen drempelwaarden op grond van de nieuwe Europese Richtlijn Grondwater. In reactie wordt vermeld dat *'deze drempelwaarden echter pas formeel eind 2008 zullen worden vastgesteld. Pas op dat moment kunnen hieraan consequenties worden verbonden met betrekking tot de normstelling voor bouwstoffen'*.

De TCB stelt een aantal kanttekeningen bij de normstelling en het klassensysteem, ziet ruimte voor normopvulling en als gevolg daarvan een risico op onherstelbare diffuse verontreiniging van de

bodem. In reactie hierop wordt het volgende gesteld. *'De normopvulling die wordt veroorzaakt door het klassensysteem zal in de praktijk zeer beperkt zijn. Binnen de bandbreedte van de bodemklasse is er stand-still voor zowel de kwaliteit als de functionaliteit. Die blijft in ieder geval onder de interventiewaarde en is minder extreem dan nu onder het Bouwstoffenbesluit gebruikelijk is. De ophoging wordt in dat kader als werk gezien en dus is er de mogelijkheid om tot de interventiewaarde toe te passen op schone grond. De opvulling tot klassengrenzen treedt bovendien maar beperkt op omdat het beleidskader geen prikkels introduceert om te gaan slepen met grond tussen gebieden met verschillende kwaliteit: er is immers ook ruimte voor toepassing in de categorie grote bodemtoepassingen. Voorts is de Nederlandse landbodem voor 86% in gebruik als landbouw of natuurgrond (waarvoor de Achtergrondwaarden 2000 de grens vormt), voor ca. 7% als woongrond (klasse midden) en voor ca 7% als verkeer/industrie (klasse hoog), waaruit moge blijken dat normopvulling slechts in potentie op 14% van de landbodems aan de orde is, nog los van het feit dat flinke delen van die 14 % vanwege hun goede kwaliteit (schoon) geen normopvulling toestaan. Het klassensysteem hoeft daarom niet te worden uitgebreid, wat tevens de eenvoud en uitvoerbaarheid van het systeem ten goede komt'.*

In het nieuwe beleid voor grond en baggerspecie constateert de TCB een dreigende achteruitgang van de bodem- en grondwaterkwaliteit in het landelijk gebied, aangezien zowel generiek als gebiedsspecifiek meer ruimte wordt geboden voor de toepassing van verontreinigde grond en baggerspecie. *'Inmiddels heeft [...] een nadere uitwerking van zowel het gebiedspecifieke als het generieke toetsingskader plaatsgevonden, waardoor de zorg van de TCB kan worden weggenomen. De bodembeheernota is nu met zodanige waarborgen omkleed, dat van een verslechtering van de kwaliteit van de bodem en het grondwater in een door het bevoegd gezag aangewezen gebied geen sprake zou mogen zijn. [...] Onder het generieke toetsingskader hebben de Achtergrondwaarden 2000 als absolute grens te gelden voor de kwaliteit van grond en baggerspecie in gebieden met de functie landbouw of natuur. Voorts wordt opgemerkt dat ten aanzien van het verspreiden van baggerspecie een niet-acceptabele achteruitgang van de bodem- en grondwaterkwaliteit zal worden voorkomen middels het vaststellen van nieuwe grenzen bij ministeriële regeling. Op voorhand kan worden gesteld dat de normen niet op het niveau van de Achtergrondwaarden 2000 komen te liggen. Bij de vaststelling van deze nieuwe grenzen zal echter, overeenkomstig artikel 6 van het onderhavige besluit, rekening worden gehouden met de risico's voor de gezondheid van de mens, de landbouw en ecologische risico's onder meer als het gevolg van oplading. Oplading ontstaat doordat het herhaaldelijk opbrengen van grond en baggerspecie kan leiden tot een geleidelijke toename van milieubedreigende stoffen in de bodem.*

In de uiteindelijke invulling van de klassen is grotendeels aangesloten bij de functiegerichte grenzen zoals die zijn afgeleid door het RIVM. Daar waar het verschil met de Interventiewaarde klein is, is omwille van de eenvoud van het systeem gekozen voor de interventiewaarde. Voor wat betreft de indeling van de bodem in klassen in het generieke systeem wordt een toetsingsregel ingevoerd die pas bij overschrijding van meerdere stoffen leidt tot indeling in een hogere klasse. Dit is bedoeld om de nadelen van een stofonafhankelijke beoordeling van de vergelijkbare kwaliteit tussen bodem en grond en baggerspecie te beperken. Deze toetsingsregel wordt bij ministeriële regeling vastgesteld. Als voorlopige toetsingsregel geldt dat een ontvangende bodem pas wordt ingedeeld in een hogere klasse als tenminste twee stoffen in die slechtere klasse zitten of ingeval het een stof betreft waarvan de overschrijding van de normgrens meer dan 50% is. Deze voorlopige toetsingsregel zal bij het totstandkomen van de ministeriële regeling worden geëvalueerd en eventueel worden bijgesteld als blijkt hij onvoldoende waarborgen biedt om de bodem te beschermen. In het gebiedsspecifieke systeem worden lokale maximale waarden op stofniveau vastgesteld'.

De TCB vindt dat de vergelijking tussen de kwaliteit van de ontvangende bodem en de kwaliteit van de toe te passen grond en baggerspecie stofafhankelijk zou moeten zijn. Anders kan niet worden voorkomen dat de bodem belast wordt met stoffen die plaatselijk niet of nauwelijks voorkomen. De reactie hierop is als volgt. *'Bij een stofafhankelijke beoordeling is er sprake van potentiële normopvulling en is er een risico dat nieuwe verontreinigende stoffen in een gebied worden geïntroduceerd (bijv. grond met teveel kwik toepassen in een gebied met teveel koper).*

In het gebiedsspecifieke kader worden mede daarom de lokale maximale waarden en de toepassing van de grond en baggerspecie op stofniveau uitgevoerd. Daarnaast zal dit probleem hier "niet" spelen omdat alleen gebiedseigen grond en baggerspecie mag worden toegepast. Ook de risicotoolbox zal zorgen dat er geen nieuwe risico's voor mens, dier en plant ontstaan in een gebied.

In het generieke kader speelt dit probleem met name in de klasse/functie wonen en bedrijven. (Bij de klasse/functie landbouw en natuur mag alleen schone grond en baggerspecie worden toegepast en speelt dit probleem dus niet.) Om de terechte zorg van de TCB weg te nemen maar tevens de gewenste vereenvoudiging in de normstellingsystematiek te realiseren is en wordt gewerkt aan een toetsingregel: de ontvangende bodem zal pas op basis van 2 of 3 verhoogde stofgehalten in een volgende klasse worden ingedeeld terwijl de toe te passen grond/baggerspecie op basis van de stof met het hoogste gehalte wordt ingedeeld. In de komende periode zal worden bezien of in de toetsingsregel nadere eisen moeten worden gesteld om de terechte zorg van het TCB tav normopvulling en/of nieuwe verontreinigingen/risico's weg te nemen.'

De TCB betreurt het instandhouden van een uitzondering voor het verspreiden van grond en baggerspecie op aangrenzende percelen en bepleit aansluiting bij het klassensysteem dat geldt voor grond en baggerspecie. De TCB heeft gevraagd de invoering van een extra klassengrens te overwegen. Verder vraagt de TCB om één samenhangend klassensysteem voor grond en baggerspecie en om een functiegerichte invulling van de klasse hoog. De reactie hierop is als volgt.

'Voor het verspreiden van baggerspecie op aangrenzende percelen is een uitzondering nodig om voldoende ruimte te hebben voor onderhoudsbaggerspecie die ontstaat uit werkzaamheden ten dienste van de waterhuishouding, binnen milieuverantwoorde grenzen. Bij gebiedsspecifieke afwijking moeten de consequenties voor de bodemkwaliteit inzichtelijk worden gemaakt via een door het Rijk vastgelegde methodiek, voordat besluitvorming kan plaatsvinden.

Er zal geen vierde bodemklasse worden ingesteld. Dit leidt teveel tot extra complicering van het systeem, zonder afdoende milieuvoordeel te bieden.

Bij de lopende aanpassing van de baggerspecieklassen zal worden bezien in hoeverre het mogelijk is om beide klassen op elkaar aan te sluiten. De uitzondering voor het verspreiden van baggerspecie op aangrenzende percelen blijft nodig om voldoende ruimte te hebben voor onderhoudsbaggerspecie die ontstaat uit werkzaamheden ten dienste van de waterhuishouding.'

De TCB adviseert om via monitoren in de komende jaren zicht te krijgen op de kwaliteitsverslechtering van het gebied. In de reactie wordt aangegeven *'De mogelijkheden voor monitoren van de bodemkwaliteit in aanvulling op bestaande meetnetten zullen nog worden bezien. Mogelijk kan daarbij gebruik worden gemaakt van de gegevens die gegenereerd worden voor het maken en actualiseren van bodemkwaliteitskaarten'*.

De TCB staat achter het instrument Bodemkwaliteitskaart, maar pleit wel voor een landelijk uniform systeem en voor een goede overgangsregeling. Deze aanbeveling wordt volgens de reactie meegenomen in de uitwerking van de ministeriële regeling.

Modellering uitloging bouwstoffen

De Staatssecretaris van VROM stelt dat het advies beleidsmatig voldoende aangrijpingspunten bevat. Verder geeft hij aan dat vanwege de tijdsdruk niet kan worden gewacht op de aanvullende berekeningen die de TCB heeft geadviseerd. Vooral nog wordt voor een benadering gekozen die over de gehele linie de minst strenge eisen aan bouwstoffen oplevert. Wel is aangegeven dat aanscherping van de emissie-eisen in de nabije toekomst noodzakelijk is, zoals de TCB had aangegeven. [BWL/2006289023, 25 juli 2006] Het advies heeft geleid tot een nader overleg over het voorstel ten aanzien van een toetsingsregel met het departement en een bij een vergelijkbare toetsingsregel betrokken onderzoeker. Mede op basis hiervan heeft VROM een reactie op dit onderdeel van het advies opgesteld.

'Voor wat betreft de bij de berekening gebruikte modellen geeft de Technische Commissie Bodembescherming (TCB) in haar advies van 13 juni 2006 aan dat beide modellen geschikt zijn, maar plaatst met name kanttekeningen bij de (beperkte) doorreentijd van 100 jaar, omdat het daadwerkelijke milieueffect voor een aantal parameters (na 100 jaar) nog steeds toeneemt. Tevens plaatst de TCB een kanttekening bij het gehanteerde uitgangspunt van middeling van de concentraties van de milieubelastende stoffen over één meter dikte. De TCB vindt het meer voor de hand liggend om hiervoor de dikte van de bouwvoor (0,30m) aan te houden. Beide kanttekeningen zouden in de berekening leiden tot strengere emissie-eisen. Om zicht te krijgen op deze kanttekeningen zullen komend jaar aanvullende berekeningen worden uitgevoerd door RIVM en ECN. Ze kunnen niet in de huidige versie van het Besluit bodemkwaliteit worden meegenomen.'

Beleidsmatig vervolg AW 2000

Nog geen reactie ontvangen.

Overheveling meststoffenwet 1947 en BOOM

In oktober 2006 heeft de Tweede Kamer de Staatssecretaris van VROM gevraagd hoe hij uitvoering wilde gaan geven aan dit advies. De Staatssecretaris meldt hierover: *'Ik kan mij bijzonder goed vinden in het advies van de TCB en zal de aanbevelingen met betrekking tot alle [...] genoemde onderwerpen overnemen. Momenteel wordt de ontwerptekst van het Besluit houdende wijziging van Uitvoeringsbesluit aangepast op basis van het TCB advies en overige relevante informatie verkregen in het kader van de inspraakprocedure. Naar verwachting zal de herziene ontwerptekst nog voor de jaarwisseling ter advisering aan de Raad van State worden gezonden'*. [BWL/2006337647, 2 januari 2007]

Ontwerp vrijstellingsregeling BGM extreme weersomstandigheden 2006 (S50, 2006)

In de nota van toelichting gaat de Minister van LNV alleen in op het advies van de TCB over het vernietigen van grasland. Op basis van het TCB-advies en de mening van de Europese Commissie is de periode van vrijstelling van het verbod op vernietiging van de graszode verschoven van 1 tot en met 15 september naar 1 tot en met 15 oktober. [Staatscourant nr. 170, 1 september 2006]

In oktober 2006 heeft de Tweede Kamer de Staatssecretaris van VROM gevraagd hoe hij uitvoering wilde gaan geven aan dit advies en aan een volgend advies over dit onderwerp, te weten het advies Ontwerp vrijstellingsregeling BGM kleigrond en veengrond 2006 (S56, 2006). De reactie van de Staatssecretaris staat vermeld bij dat advies, zie hieronder.

Diverse onderwerpen uitwerking besluit bodemkwaliteit

Nog geen reactie ontvangen.

Ontwerpvrijstellingsregeling BGM kleigrond en veengrond 2006 (S56, 2006)

In de nota van toelichting op het besluit schrijft de Minister van LNV naar aanleiding van het TCB-advies dat het niet de bedoeling is om dergelijke vrijstellingen (zie ook S50, 2006) structureel te maken. De Minister stelt dat met onderhavige eenmalige vrijstelling een goede balans is gevonden tussen wat milieukundig noodzakelijk, en landbouwkundig mogelijk is. [Staatscourant nr. 192, 3 oktober 2006].

In oktober 2006 heeft de Tweede Kamer de Staatssecretaris van VROM gevraagd hoe hij uitvoering wilde gaan geven aan dit advies en het voorgaande advies (S50, 2006) over deze materie. De Staatssecretaris antwoordt hierop: *‘Gegeven de verwachting dat steeds vaker sprake zal zijn van grillige weerspatronen ben ik voornemens om ter voorbereiding van een nieuw actieprogramma voor de periode na 2009 in 2007 een verkenning te starten naar de mogelijkheid om het huidige periodieke verbod op het uitrijden van mest op een andere structurele wijze vorm te geven. Hierbij zou gedacht kunnen worden aan een systematiek waarbij in combinatie met het vergroten van de mestopslagcapaciteit meer eigen ruimte kan worden geboden aan de ondernemers om hun bedrijfsvoering aan bijzondere omstandigheden aan te passen’.* [BWL/2006337647, 2 januari 2007]

Beoordeling milieuaspect houtverduurzamingsmiddelen

VROM heeft het advies van de TCB mondeling ingebracht als Nederlands standpunt in een Europees overleg over het milieucriterium voor de bodem. Het standpunt van Nederland is niet overgenomen in dit overleg. VROM overweegt vervolgacties.

Ontwerpvrijstellingsregeling BGM stikstofkunstmest en vanggewas 2006

In de nota van toelichting bij het besluit gaat de Minister van LNV in op het TCB-advies. De Minister hecht, in tegenstelling tot de TCB, wel statistisch betrouwbare waarde aan het onderbouwende onderzoek en verleent vrijstelling voor het gebruik van stikstofkunstmest in het najaar voor de teelt van overjarig graszaad en winterkoolzaad. De Minister gaat niet in op de aanbevelingen van de TCB ten aanzien van het zaaien van vanggewas na maïsteelt. Hij is het wel met de TCB eens dat het verlenen van tijdelijke vrijstellingen een uitzondering dient te blijven. [Staatscourant Nr. 246, 18 december 2006].

7 BELEIDSOVERLEG

Op 22 maart 2006 vond het jaarlijkse beleidsoverleg plaats met directeuren van VROM, V&W, LNV en de directeur van Bodem+. Met dit overleg wordt invulling gegeven aan de wettelijke verplichting dat het bevoegd gezag de TCB op de hoogte houdt ‘ten aanzien van het beleid op het gebied van de bodembescherming’. Het overleg heeft onder andere als doel het afstemmen van vraag en aanbod ten aanzien van TCB-adviezen.

Het beleidsoverleg is door de TCB inhoudelijk voorbereid met diverse medewerkers van de departementen, wat heeft geresulteerd in een voorlopige werkvoorraad voor 2006 (zie voor definitieve lijst bijlage I). De TCB is van plan deze lijst één of twee keer per jaar te actualiseren. Hiervoor wordt door de aanwezigen waardering uitgesproken. In 2005 is de helft van de aangekondigde adviesaanvragen niet ingediend. De verwachting is dat in 2006 het inzicht in de

werkvoorraad gaat verbeteren door deze meer frequente inhoudelijke afstemming tussen TCB en departementen.

De TCB hecht eraan van het departement een reactie te krijgen waarin wordt beschreven wat met een advies is gedaan. Een dergelijke motivering kan worden opgenomen in het besluit of de regeling, echter een aparte brief waarin wordt ingegaan op het advies wordt zeer op prijs gesteld. Afgesproken wordt dat de formele reacties op adviezen gehandhaafd blijven.

De departementen stellen het op prijs dat de adviezen over vrijstellingen en ontheffingen inzicht geven in de verschillende belangen die meegewogen kunnen worden bij het besluit.

8 INTERNATIONALE ACTIVITEITEN

De internationale oriëntatie van de TCB wordt, naast de internationale wetenschappelijke activiteiten van individuele leden, met name ingevuld door het secretariaat. Mevrouw Van Wensem heeft in het kader van haar werkzaamheden voor de Society of Environmental Toxicology and Chemistry (SETAC) een werkbezoek gebracht aan de European Food Safety Authority in Parma, Italië. Zij is medeorganisator van een 'Special Symposium' over de Europese bodemstrategie dat in 2007 in Porto zal worden gehouden tijdens het jaarcongres van SETAC Europe. Mevrouw Van der Aa discussieerde in internationale gremia over de Grondwaterrichtlijn, die in 2006 werd aangenomen. Ook presenteerde zij het TCB-advies over drempelwaarden (2005) op de European Groundwater Conference 2006 in Wenen. Mevrouw Boekhold nam deel aan een internationale technische workshop over de afleiding en het gebruik van kwaliteitsnormen voor stoffen in water en bodem, in Faringdon, UK.

9 WERKBEZOEK

Op 19 april 2006 bracht de TCB een werkbezoek aan de gemeente Gouda en het westelijk veenweidegebied van de provincie Utrecht. Het thema van het werkbezoek was bouwen in diepe polders en bodemdaling. Op het kantoor van Ontwerpbureau driehoek RZG-Zuidplas te Gouda werd de TCB voorgelicht over plannen voor de Zuidplaspolder en woonwijk Westergouwe en over bodemdaling in de gemeente Gouda. Daarna volgde een busreis door het gebied. Aansluitend bezocht de TCB het westelijk veenweidegebied van de provincie Utrecht om te worden voorgelicht over de voorgenomen verandering in het beheer van dit gebied, waarbij het principe 'functie volgt peil' leidend zal zijn. Tijdens de aansluitende fietstocht door het gebied werd een bezoek gebracht aan proefboerderij Zegveld, waar een veldexperiment wordt uitgevoerd met onderwaterdrainage en maaiveldmonitoring.

10 BEZETTING COMMISSIE 2006

Voorzitter:

- mw. Ir L.E. Stolker-Nanninga, Openbaar Bestuur.

Leden:

- prof. dr. ir. F.A.M. de Haan, emeritus hoogleraar Bodemhygiëne en Bodemverontreiniging aan de Landbouwniversiteit Wageningen (plaatsvervangend voorzitter).
- dr. J.H. van Wijnen, epidemioloog en toxicoloog, voormalig Hoofd Cluster Milieu en Volksgezondheid GGD te Amsterdam.
- dr. F.H.M. Mischgofsky, Hoofd Corporate Research bij GeoDelft.
- prof. dr. ir. C. van den Akker, emeritus hoogleraar Hydrologie, sectie Hydrologie en Ecologie, faculteit Civiele Techniek en Geowetenschappen, Technische Universiteit Delft.
- prof. dr. P.C. de Ruiter, wetenschappelijk manager Centrum Bodem, Wageningen Universiteit en Researchcentrum, hoogleraar Milieuwetenschappen, faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht.
- mw. dr. A.W. Jongmans-Liedekerken, medisch milieukundige, afdeling Medische Milieukunde GGD'en Limburg, Streekgewest Westelijke Mijnstreek, Geleen (tot augustus 2006).
- prof. dr. ir. W. Verstraete, hoogleraar Microbiële Ecologie en Technologie, vakgroep Biochemische en Microbiële Technologie, Faculteit Bio-ingenieurswetenschappen, Universiteit Gent, België.
- prof. dr. ir. O. Oenema, hoogleraar management van nutriëntenstromen en bodemvruchtbaarheid, departement Omgevingswetenschappen, Wageningen Universiteit en Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte te Wageningen.
- prof. dr. J. Roelofs, hoogleraar biogeochemie ten behoeve van natuurbeheer, Radboud Universiteit Nijmegen.
- dr. P. de Voogt, docent milieuchemie, vakgroep Earth Surface Processes and Materials, Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamica, faculteit Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica, Universiteit van Amsterdam en KIWA Water Research, Chemische Waterkwaliteit en Gezondheid, Nieuwegein.

Ministerieel vertegenwoordiger van VROM

- Drs. H.G. von Meijenfeldt (tot november 2006). Directeur Directie Bodem, Water, Landelijk Gebied, met als vaste vervanger de heer drs. F. Luitwieler, plaatsvervangend directeur BWL.
- Dr. C.M. Plug (vanaf december 2006). Directeur Directie Bodem, Water, Landelijk Gebied, met als vaste vervanger de heer drs. F. Luitwieler, plaatsvervangend directeur BWL.

11 BEZETTING SECRETARIAAT

Algemeen secretaris:

- mw. dr. J. van Wensem

Plaatsvervangend secretaris:

- mw. dr. A.E. Boekhold

Senior adjunct secretaris

- mw. drs. M. van der Aa (tot 15 september 2006)
- vanaf 15 september 2006 vacature, per 1 februari 2007 opgevuld door de heer drs. J. Tuinstra

Adjunct secretarissen:

- mw. drs. M. ten Hove
- ing. ir. Th. Banken (tot 31 december 2006)

Administratief medewerker:

- mw. S.I. Sewnarain

Tijdelijk personeel:

- mw drs. K.G.A. Huijsmans van Grontmij (circa 3 dagen in de week, van 1 juli tot 31 december)

12 ACTIVITEITEN SECRETARIAAT

De primaire werkzaamheden van secretarissen van de TCB bestaan voor een aanzienlijk deel uit het voorbereiden van adviezen. Daarnaast zijn de secretarissen actief in allerlei netwerkactiviteiten die ten goede komen aan de onderbouwing van de adviezen. Ook presenteren secretarissen het werk van de TCB. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste netwerkactiviteiten en gepresenteerde adviezen.

mw. drs. M. van der Aa

- 'Policy recommendations for groundwater threshold values in the Netherlands'. Poster op European Groundwater Conference 2006, georganiseerd door de Oostenrijkse Umweltbundesamt in het kader van het EU voorzitterschap op 22-23 juni 2006 te Wenen.
- Deelname EU-workshop Groundwater, georganiseerd door DG Environment op 14 februari 2006 te Brussel.
- Lid voorbereidingsgroep Bodem Breed 2006 en organisator/voorzitter van de sessie 'Europese wandelgangen; de nieuwe Grondwaterrichtlijn'.

mw. dr. A.E. Boekhold

- 'De TCB adviseert over het Besluit bodemkwaliteit'. Presentatie op symposium BodemBreed, 6-7 december 2006 te Lunteren.
- Deelname aan SETAC technical workshop on the derivation and use of environmental quality and human health standards for chemical substances in water and soil, 16-19 oktober 2006, Faringdon, UK.
- Voorzitter onderzoeksbegeleidinggroep humaan.
- Lid begeleidingscommissie LNV-project DIABOLO: duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied.

mw. drs. M. ten Hove

- 'Bioassays in (adviezen aan) het bodembeleid'. Presentatie op workshop Bioassays bij water- en bodemkwaliteitsbeheer, georganiseerd door RIVM, MicroLan, Bioclear en Aquasense op 28 april 2006 te Bilthoven.
- Deelname 17th SETAC Europe Annual meeting, 7-11 mei te Den Haag.
- Deelname symposium Bodembreed, 6-7 december 2006 te Lunteren.
- Lid Ondernemingsraad DGM (tot april 2006)
- Lid Wetenschappelijke klankbordgroep INS.
- Lid Redactie Tijdschrift Bodem (vanaf 1 juli 2006).
- Deelnemer aan het 'Loodoverleg' georganiseerd door VROM/DGM.

mw. dr. J. van Wensem

- 'Concepten voor duurzamer bodemgebruik'. Presentatie op Symposium Duurzaam Bodembeheer, georganiseerd door de provincie Drenthe op 16 mei 2006 te Assen.
- 'Vertaling van beleid naar praktijk'. Presentatie op workshop Normalisatie biologische methoden in bodemonderzoek, georganiseerd door het Nederlands Normalisatie-instituut op 14 juni 2006 te Delft.

- 'Society of Environmental Toxicology and Chemistry'. Presentatie op congres Pesticide Use in Developing Countries: Environmental Fate, Effects and Public Health Implications, georganiseerd door SETAC Africa en ANCAP op 16 – 20 oktober 2006 te Arusha, Tanzania.
- 'Development of sustainable land use in the Netherlands'. Poster op 26th Annual Meeting of SETAC North America, 5-9 november 2006 te Montreal, Canada.
- 'Ontwikkeling van organische stofgehalten in Nederlandse landbouwbodems: 1984 – 2004'. Presentatie met co-auteurs O. Oenema (Wageningen UR) en A. Reijneveld (Blgg) op symposium Bodem Breed 2006, 6-7 december 2006 te Lunteren.
- Dagvoorzitter van het wetenschappelijk deel van de bijeenkomst 'Leve het bodemleven!', de 148^e bijeenkomst van de Nederlandse Vereniging voor Weide- en Voederbouw op 17 januari 2006 te Oosterbeek.
- Deelname 17th Annual Meeting of SETAC Europe, 7-11 mei 2006 te Den Haag.
- Lid begeleidingscommissie TRIAS project Ecosystem stability analysis (ESA): towards a quantitative guide for user oriented soil management and ecological soil quality assessment.
- Lid utiliteitscommissie Ecogenomics project.
- Voorzitter redactie Tijdschrift Bodem (tot 1 juli 2006).
- President Society of Environmental Toxicology and Chemistry Europe (tot 10 mei vice president).

13 POSITIE SECRETARIAAT BINNEN VROM

Per 1 januari 2006 is het secretariaat van de TCB organisatorisch overgeheveld van het Directoraat Generaal Milieubeheer (VROM) naar het onderdeel VROM Algemeen / Raden & Commissies. De Gemeenschappelijke dienst van VROM controleert nu de budgetten van de TCB. De inhoudelijke werkafspraken met DGM zijn ongewijzigd.

14 FINANCIËN

Uit tabel 2 blijkt dat op de kostenposten 'commissie' en 'secretariaat (materieel)' overschrijdingen hebben plaats gevonden. Verder is het totale budget onderschreden, waarbij de onderuitputting bij 'secretariaat (personeel)' het meest in het oog springt. De overschrijding op de post commissie heeft onder meer te maken met een aantal omvangrijke adviezen die onder grote tijddruk tot stand moesten worden gebracht. Hiervoor is extra inzet gevraagd van de commissieleden. Het betreft vooral de advisering rond het Besluit bodemkwaliteit. Verder is meer in petit comité verband gewerkt, hetgeen ook leidt tot hogere kosten voor vergoedingen van commissieleden. Ook is een extra bijeenkomst belegd ten behoeve van de evaluatie van de TCB. De overschrijding op de post secretariaat is het gevolg van inhuur van een externe medewerker, ter vervanging van een langdurig buitengewoon verlof en een vacature. De onderuitputting van het personeelsbudget heeft te maken met het feit dat de TCB in 2006 voor het eerst inzage had in de uitgaven op deze post, lange tijd onduidelijk is gebleven hoe de ontwikkelingen op deze post zouden verlopen en een vacature vanaf september 2006. In september 2006 is besloten een deel van de onderuitputting op deze post te gebruiken om overschrijdingen op andere posten op te vangen.

Tabel 2. Budget en bestedingen 2006.

Kostenpost	Budget 2006 (x 1000 euro)	Besteed in 2006 (x 1000 euro)
Commissie	100	115
Onderzoek	80	74
Secretariaat (materieel) ¹	85	99
Secretariaat (vast personeel)	370	330
Totaal	635	618

---

¹ Inclusief tijdelijk personeel

BIJLAGE I: WERKVOORRAAD 2006

Voor 2006 stonden de volgende onderwerpen op de rollijst voor advies (tussen haakjes het verantwoordelijke departement, het kwartaal waarin de adviesaanvraag verwacht werd en het daadwerkelijke moment van de aanvraag):

1. Emissienormen bouwstoffen: wetenschappelijke onderbouwing in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (VROM, gepland eerste kwartaal, ontvangen eerste kwartaal);
2. Achtergrondwaarden (AW2000) in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (VROM, gepland tweede kwartaal, ontvangen derde kwartaal);
3. Landelijke referenties: wetenschappelijke onderbouwing in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (VROM, mede namens LNV en V&W, gepland tweede kwartaal, ontvangen derde kwartaal);
4. Herziene klassenindeling waterbodems in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (VROM, mede namens LNV en V&W, gepland tweede kwartaal, ontvangen derde kwartaal);
5. Technische uitwerking grootschalige toepassingen grond en bagger in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (VROM, mede namens LNV en V&W, gepland tweede kwartaal, ontvangen derde kwartaal);
6. Vervolg NOBO: locatiespecifieke risicobeoordeling bodemverontreiniging, wijzigingen SUS, herziening LAC-sigitaalwaarden, locatiespecifieke beoordeling landbouwriscico's in het gebiedsgerichte spoor, allen in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (VROM, mede namens LNV en V&W, gepland tweede kwartaal, deels ontvangen derde kwartaal);
7. Risicotoolbox grond en bagger t.b.v. gebiedsspecifiek beleid in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (VROM, mede namens LNV en V&W, gepland tweede kwartaal, ontvangen derde kwartaal);
8. Stoffenpakket in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (VROM, mede namens LNV en V&W, gepland tweede kwartaal, ontvangen derde kwartaal);
9. Ministeriële regeling normstelling bouwstoffen en grond en bagger in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (aangemeld door VROM, niet ontvangen);
10. Toelatingstoets meststoffen in het kader van de Meststoffenwet (LNV, mede namens VROM, gepland derde kwartaal, ontvangen derde kwartaal);
11. Uniforme systematiek bodemkwaliteitsklassen in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (aangemeld door VROM, niet ontvangen);
12. Nieuwe interventiewaarden waterbodems in het kader van het Besluit bodemkwaliteit (VROM, mede namens LNV en V&W, gepland tweede kwartaal, ontvangen derde kwartaal als onderdeel van bovengenoemde adviezen);
13. Algemeen advies over het Besluit bodemkwaliteit (aangemeld door LNV, niet ontvangen);
14. Onderzoeksprotocollen in het kader van het Besluit Bodemkwaliteit (aangemeld door VROM, niet ontvangen);
15. Normstelling pH en redox voor staalslakken (aangemeld door VROM, niet ontvangen)
16. Evaluatie ecologische risicobeoordeling TRIADE, advies normstelling in het kader van de Circulaire bodemsanering (aangemeld door VROM, niet ontvangen);
17. Evaluatie verspreidingsrisico, bron- en pluimgedrag, toedeling verantwoordelijkheden in het kader van de Circulaire bodemsanering (aangemeld door VROM, niet ontvangen);
18. Noodzaak protocolleren stap 3 sanscrit in het kader van de Circulaire bodemsanering (aangemeld door VROM, niet ontvangen);

19. Bijdrage RO-instrumentarium aan grondwaterbeheer in het kader van Instrumentarium RO (aangemeld door VROM/DGR, niet ontvangen);
20. Ontheffingen en vrijstellingen Wet Bodembescherming (LNV, mede namens VROM, drie aanvragen ontvangen, in derde en vierde kwartaal);
21. Rol TCB bij ontwikkeling NEN-normen (aangemeld door VROM, niet ontvangen);
22. Nederlandse invulling Europese bodemstrategie (aangemeld door VROM en LNV; niet ontvangen).

De onderwerpen een tot en met twaalf zijn op twee na (negen en elf) allen voor advies voorgelegd, zij het dat de onderwerpen twee tot en met acht zijn geclusterd tot één adviesaanvraag. De onderwerpen dertien tot en met tweeëntwintig waren als onzeker geclassificeerd en niet van een planning voorzien. Van deze onderwerpen is er alleen een aantal vrijstellingen op basis van de Wet bodembescherming (onderwerp twintig) voor advies voorgelegd.

BIJLAGE II: SAMENVATTINGEN VAN DE ADVIEZEN 2006

ADVIES VERZOEK TOT ONTHEFFING EX ARTIKEL 7 BESLUIT GEBRUIK MESTSTOFFEN S01(2006)

De Minister van LNV en de Staatssecretaris van VROM hebben advies gevraagd over het Ontwerpbesluit tot het verlenen van een ontheffing van de verplichting tot het gebruik van emissiearme technieken voor de aanwending van dierlijke mest. Volgens de aanvrager, het Laboratorium voor Bodemkunde en Geologie van Wageningen UR, is de ontheffing voor 29 bedrijven in de Noordelijk Friese Wouden noodzakelijk voor een onderzoek naar de effectiviteit van het 'alternatieve spoor'.

De TCB heeft het onderzoeksplan nogmaals tegen het licht gehouden, aangezien zij op een eerdere versie kritiek had (TCB S10, 2005). Tevens is getoetst of het belang van de bodem zich niet verzet tegen het verlenen van de ontheffing, en is gekeken of de omvang van de ontheffing in verhouding staat tot het voorgestelde onderzoek.

Onderzoek

De commissie merkt op dat niet goed in kaart is gebracht hoe de integrale vergelijking tussen emissiearm versus bovengronds uitrijden van mest voor het milieu uitvalt. De TCB vindt het voorgestelde onderzoek daarom een waardevol initiatief. De TCB vindt het belangrijk dat het onderzoek antwoord geeft op de vraag of er bij het 'alternatieve spoor' met bovengronds uitrijden van mest sprake is van een vergelijkbare reductie van de ammoniakemissie, en op de vraag of emissiearm aanwenden nadelige gevolgen heeft voor de bodem (inclusief het grondwater).

In het huidige onderzoeksvoorstel is tegemoet gekomen aan enige kritiekpunten van de TCB. De TCB constateert echter dat het onderzoek niet geheel voldoet aan voorwaarden die gelden voor integraal onderzoek naar de effectiviteit van specifieke managementmaatregelen om ammoniakemissies terug te dringen zonder dat onacceptabele stikstofafwenteling naar bodem, water en lucht plaatsvindt. De intensiteit van het onderzoek naar de gevolgen van verschillende manieren van mestaanwending voor de bodem is onvoldoende. Een standaardmethode voor het direct bepalen van de ammoniakemissies ontbreekt. De berekening van het aantal bedrijven dat in aanmerking zou moeten komen voor ontheffing is gebaseerd op statistiek over metingen aan mestkwaliteit (en daarvan alleen het percentage organisch gebonden stikstof) en niet op metingen aan ammoniakemissie.

Belang van de bodem en ontheffing

Het ligt in de rede te verwachten dat bovengronds uitrijden van mest minder negatieve gevolgen heeft voor de bodem en het grondwater op de bedrijven zelf. De TCB vindt dan ook dat het belang van de bodem op deze bedrijven zich niet verzet tegen het verlenen van ontheffing. De TCB vindt dat de omvang van een ontheffing van de plicht tot emissiearme aanwending van mest verband moet houden met het doel van het onderzoek waarvoor ontheffing nodig is. Het ammoniakemissieonderzoek vindt plaats op 6 bedrijven. Daarom is de TCB van mening dat ontheffing verleend zou kunnen worden aan deze zes bedrijven en koppelt hieraan de aanbeveling

het onderzoek naar de vastlegging en omzetting van stikstof in de mest en in de bodem inclusief het grondwater te intensiveren.

ADVIES PRIORITAIRE PROJECTEN UITVOERINGSPROGRAMMA BODEMBELEID A38(2006)

Op 20 januari 2006 adviseerde de TCB aan de staatssecretarissen van VROM en V&W en de minister van LNV over een aantal prioritaire projecten van het uitvoeringsprogramma bodembeleid. Het betreft de projecten Grond en Bagger, Normstelling en Bodemkwaliteitsbeoordeling, Sanering en Bouwstoffenbesluit. Deze projecten zullen leiden tot een herziening van de regelgeving voor grond en bagger, voor bouwstoffen en voor bodemsanering, via het Besluit bodemkwaliteit en een nieuwe saneringscirculaire.

De TCB heeft getoetst of de beleidsvoorstellen voldoen aan de vooraf gestelde doelen, te weten vereenvoudigen en afstemmen van de regelgeving, het nuchter omgaan met risico's (meer uitgaan van een risicobenadering) en het creëren van meer ruimte voor de afzet van grond en bagger. Daarnaast heeft de TCB getoetst of de bodem afdoende beschermd blijft.

Eenvoudigere regels

De TCB concludeert dat het voorgenomen beleid tot eenvoudiger regels leidt. De regelgeving en normstelling voor grond en bagger zijn echter niet eenvoudiger geworden. Dit komt onder andere door het creëren van de mogelijkheid om gebiedsgericht beleid te voeren. Ook wordt grond en bagger onder één regime gebracht, maar worden twee verschillende klassenindelingen en twee verschillende regimes voor grond en bagger gehanteerd in de klassen 1 en 2. Nieuwe elementen voor normstelling worden geïntroduceerd, de TCB vindt het echter beter om terughoudend te zijn met het introduceren van nieuwe risicogrenzen en blootstellingsscenario's. Nieuwe interventiewaarden worden ter wille van de consistentie van de onderbouwing ingevoerd, maar daar worden uitzonderingen op gemaakt als deze te sterke beperkingen opleggen aan het grondverzet. De TCB mist hierbij een afweging met de brede maatschappelijke gevolgen van de introductie van nieuwe interventiewaarden. In een eerder advies (advies wetenschappelijke evaluatie interventiewaarden A31(2002)) heeft de TCB haar zorgen hierover uitgesproken.

Nuchter omgaan met risico's

Bij het nuchter omgaan met risico's wordt naar de mening van de TCB het belang van de bescherming van de bodem enigszins uit het oog verloren. Een toename van een risico of een overschrijding van een risicogrens kan (tijdelijk) toelaatbaar worden geacht als daarmee een maatschappelijk urgent probleem wordt opgelost. Het is dan wel nodig dat het duidelijk is wanneer, waar en in welke mate de risicogrenzen worden overschreden en dat de overschrijding wordt hersteld als de urgentie van het probleem afneemt. De TCB constateert dat door de voorgestelde invulling van *stand still* in het generieke kader toename van diffuse bodemverontreiniging plaatselijk en mogelijk op redelijk grote schaal niet is uit te sluiten, terwijl een dergelijke toename niet herstelbaar is. Deze toename wordt begrensd door de klassengrenzen. De TCB vindt dat mede daarom overwogen zou moeten worden een extra bodemkwaliteitsklasse tussen de AW2000 en de interventiewaarden in te voeren.

De TCB heeft vernomen dat het voornemen bestaat de beoordeling van vergelijkbare kwaliteit tussen bodem enerzijds en grond en bagger anderzijds stofonafhankelijk te laten zijn. Zodoende

kunnen ter plekke niet alleen de gehalten van de stoffen waarvoor de bodem in de klasse hoog valt binnen de klassengrenzen toenemen, maar kunnen ook de gehalten van andere stoffen (die plaatselijk niet of nauwelijks voorkomen) toenemen, over een veel groter traject. De TCB vindt dit een onacceptabel ruime invulling van het begrip *stand still*.

De TCB signaleert dat de lat voor spoedeisende sanering van ernstige bodemverontreiniging hoog komt te liggen. Niet-spoedeisende saneringen kunnen uitgesteld worden tot een gunstig moment. De TCB vindt dat er een strakkere aansturing moet zijn via deze gunstige momenten.

Ook vindt de TCB dat bij nuchter omgaan met risico's niet alleen moet worden uitgegaan van de consequenties voor de uitvoeringspraktijk (mogelijkheden voor toepassen vuile grond en bagger, gebruik van bouwstoffen en het aantal gevallen van (spoedeisende) ernstige bodemverontreiniging) maar ook moet worden gekeken naar de milieuhygiënische gevolgen voor de bodem. In de adviesaanvraag en onderliggende stukken wordt deze afweging tussen praktische en milieuhygiënische gevolgen niet voldoende zichtbaar gemaakt.

Meer ruimte voor de toepassing van grond en bagger

Er komt duidelijk meer ruimte voor het toepassen van grond en bagger, maar het is niet te overzien hoe deze ruimte zich verhoudt tot het maatschappelijke probleem dat hiermee moet worden opgelost. Komt er nu voldoende ruimte of wordt er (onnodig) teveel ruimte geboden aan activiteiten die druk zetten op de bodembescherming?

Bodembescherming

De TCB spreekt haar zorgen uit over de mogelijke gevolgen van het voorgenomen beleid. De problematiek van het achterstallige onderhoud aan waterwegen wordt naar verwachting opgelost, de toepassing van vervuilde grond en bagger wordt ruimer (ten koste van reiniging), stagnatie ten gevolge van ernstige verontreiniging neemt af, maar de druk op de bodemkwaliteit neemt toe. De mate waarin dit gebeurt, is onduidelijk. Dit komt onder andere omdat tegelijkertijd zowel de omgangsregels als de normen worden aangepast. Ook is niet bekend hoeveel gemeenten gebruik gaan maken van de mogelijkheid om gebiedsgericht beleid te ontwikkelen. Met het huidige compromisvoorstel voor bouwstoffen is nog niet de juiste balans gevonden tussen bodembescherming en het bevorderen van hergebruik, omdat voor sommige stoffen de berekeningen laten zien dat interventiewaarden in het grondwater dicht worden genaderd, en voor koper en zink zelfs worden overschreden.

Tenslotte

De TCB mist een vergelijking met relevante regelgeving in omliggende landen en een analyse van de gevolgen van de implementatie van de Kaderrichtlijn water en de Grondwaterrichtlijn. Het ontbreekt aan scenarioberekeningen van de ontwikkelingen van de bodemkwaliteit er van uitgaande dat het nieuwe beleid een succes wordt, en er worden ook geen (extra) maatregelen voor monitoren voorgesteld. Mede daarom pleit de TCB voor monitoren van de bodemkwaliteit in gebieden waar veel aanbod van grond en/of bagger is, en in gemeenten die invulling geven aan het gebiedsgerichte kader.

Het advies van de TCB wordt betrokken bij de verdere uitwerking van het Besluit bodemkwaliteit en de saneringscirculaire. De TCB verwacht in de loop van 2006 meer specifiek over een aantal onderdelen van het voorgenomen beleid te adviseren.

ADVIES MODELLERING UITLOGING BOUWSTOFFEN S21(2006)

Op 13 juni 2006 is advies uitgebracht aan de staatssecretaris van VROM over de modellering van de uitloging van bouwstoffen. De adviesaanvraag had betrekking op de geschiktheid van twee rekenmodellen voor het onderbouwen van generieke emissienormen voor bouwstoffen ten aanzien van anorganische componenten. Het eindconcept van het onderbouwende RIVM-rapport is opgesteld door RIVM, RIZA en ECN gezamenlijk. De rekenmodellen PEARL en ORCHESTRA zijn gebruikt om met verschillende scenario's het transport van uit bouwstoffen uitgeloopte anorganische componenten te modelleren in de onverzadigde zone van de bodem en naar het grondwater. Op basis van een beleidsmatig vastgesteld kwaliteitscriterium voor bodem en grondwater worden daarbij behorende kritische emissiewaarden voor anorganische componenten uit bouwstoffen berekend. De staatssecretaris van VROM stelde twee vragen:

Vraag 1. Met welk van beide modellen (PEARL en ORCHESTRA) wordt het transport van anorganische parameters in de bodem het beste benaderd?

Vraag 2. Levert het gebruik van het betreffende model uit vraag 1, gegeven de stand van de kennis en het beoogde doel, namelijk generieke (emissie)normstelling, een adequate basis voor normstelling op?

Ten aanzien van de gestelde vragen concludeert de TCB dat beide modellen goede perspectieven bieden voor de onderbouwing van emissienormen voor anorganische componenten in bouwstoffen. De kwaliteit van de berekende emissiewaarden en de daarop gebaseerde emissienormen wordt niet zozeer bepaald door het model, maar veeleer door de kwaliteit van de parameters van het model, en de wijze waarop de resultaten worden weergegeven in relatie tot de gekozen kritische waarde.

Voor immobiele componenten die sterk binden aan de bodem, en voor mobiele componenten die juist snel uitspoelen, voldoen beide modellen zonder meer goed, gegeven het gekozen scenario. Voor componenten uit de middencategorie, die zich verdelen over bodem en grondwater, beveelt de TCB aan om de onderbouwing van de emissiewaarden te verbeteren. Een betere onderbouwing kan worden gerealiseerd door:

1. over een langere periode dan 100 jaar te rekenen. De gekozen rekentijd van 100 jaar leidt voor de componenten uit de middencategorie tot niet realistische verschillen in de berekende emissiewaarden. Door het toetstijdstip zo te kiezen dat het merendeel van de vracht aan componenten in de bodem is uitgespoeld naar het grondwater, kunnen de resultaten van PEARL en ORCHESTRA met elkaar worden vergeleken. Langer rekenen zal voor een aantal componenten leiden tot strengere emissiewaarden;
2. voor PEARL te komen tot een meer betrouwbare schatting van de bandbreedte van de adsorptiecoëfficiënt voor een aantal componenten, in elk geval barium en kwik. Bij een beter onderbouwde keuze van de bandbreedte van adsorptiecoëfficiënten zullen de berekende emissiewaarden van PEARL en ORCHESTRA (bij een voldoende ruime tijdschaal) voor deze componenten naar verwachting meer vergelijkbaar zijn.
3. voor ORCHESTRA de gevoeligheid van de berekende emissiewaarden voor de natuurlijke variatie in bodemeigenschappen te analyseren, voor de componenten uit de middencategorie.

Dit leidt tot inzicht in de relatieve ligging van de berekende emissiewaarden voor deze componenten in het spectrum van te verwachten waarden. Een gevoeligheidsanalyse kan ook inzicht geven in de omvang van de te verwachten overschrijdingen van het beschermingsniveau voor deze componenten.

Deze verbeteringen kunnen naar verwachting binnen een periode van één à twee maanden worden gerealiseerd, waarmee een grote kwaliteitsverbetering van de onderbouwing van emissienormen voor bouwstoffen kan worden gerealiseerd. De TCB verwacht dat hierdoor de berekende emissiewaarden veelal strenger zullen worden, maar alleen berekeningen kunnen hierover uitsluitel geven.

De TCB vindt dat normen de (on)betrouwbaarheid van de onderbouwing ervan moeten reflecteren. De TCB ziet hiervoor twee mogelijkheden. Ten eerste kunnen normen worden afgerond op een bij de (on)betrouwbaarheid passend aantal significante cijfers. Ten tweede kan een toetsingsregel worden gehanteerd, zoals in het kader van normstelling op het niveau van achtergrondwaarden is voorgesteld. Een dergelijke toetsingsregel zorgt ervoor dat een geringe overschrijding van één of enkele emissienormen niet automatisch leidt tot afkeuring van bouwstoffen, mits wordt getoetst aan meerdere componenten.

Tot slot vindt de TCB dat de onderbouwing van bodemnormen moet worden gebaseerd op een brede wetenschappelijke en beleidsmatig gedeelde kennisbasis. Dit bevordert ook de samenhang tussen de verschillende normen voor bouwstoffen, bodem, grond, en grondwater, inclusief de toetsing daaraan. Dat komt de uitlegbaarheid en consistentie van de normstelling ten goede. Een dergelijke gedeelde kennisbasis behoeft centrale aansturing en regie. Met een goede samenwerkingsstructuur tussen de verschillende onderzoeksinstituten kan, in overleg met de betrokken departementen, worden gekomen tot een eenduidige modellering van relevante processen in bodem en grondwater. Kwaliteitsborging via modelbeheer, afspraken over parameterisering, en een adequate methodiek om modelresultaten en hun betrouwbaarheid te presenteren vormen hier onderdeel van. Deze elementen worden in de huidige aanpak voor het onderbouwen van emissienormen voor bouwstoffen gemist. De TCB wil graag verder bijdragen aan het ontwikkelen van een dergelijke kennisbasis voor bodemnormstelling.

ADVIES BELEIDSMATIG VERVOLG AW2000 S45(2006)

Op 19 juli 2006 heeft de TCB advies uitgebracht aan de staatssecretaris van VROM over het beleidsmatig vervolg op de achtergrondwaarden 2000 (AW2000). Het project AW 2000 had als doel om voor alle genormeerde stoffen de achtergrondgehalten in de Nederlandse bodem vast te stellen. Achtergrondgehalten zijn hierbij gedefinieerd als: 'de gehalten zoals die op dit moment voorkomen in de bodem van natuur- en landbouwgronden waarvoor geldt dat er geen sprake is van belasting door lokale verontreinigingsbronnen'. Als beleidsmatige definitie is gekozen voor de 95 percentielwaarde van de verdeling van achtergrondgehalten. In deze achtergrondgehalten zijn bijvoorbeeld de effecten van diffuse belasting op de bodemkwaliteit en van landbouwkundig handelen (bijvoorbeeld zware metalen in mest, gebruik van bestrijdingsmiddelen) wel meegenomen. De invloed van lokale verontreinigingsbronnen is uitgesloten door het stellen van een aantal voorwaarden bij de bemonstering zoals de afstand tot sloten, hoogspanningsleidingen, afwateringen en wegen. In het project Beleidsmatig vervolg AW2000 worden voorstellen gedaan

voor de implementatie van de achtergrondgehalten in het bodembeleid. In de adviesaanvraag werden de TCB drie vragen gesteld naar aanleiding van de aanbevelingen die in het project Beleidsmatig vervolg AW2000 zijn gedaan.

In haar advies is de TCB in eerste instantie ingegaan op een aantal algemene bevindingen, vervolgens heeft zij de vragen beantwoordt. Allereerst wordt waardering uitgesproken voor het TNO-rapport 'Beleidsmatig vervolg AW2000', waarin de beleidsmatige uitgangspunten en keuzes helder zijn beschreven en statistisch uitgewerkt.

Opgemerkt wordt dat de huidige beleidsvoorstellen vooral gericht zijn op het realiseren van *stand still* voor bestaande bodemverontreiniging. De TCB ondersteunt de toepassing van AW2000 gehalten hierbij. De TCB mist echter de ambitie om via preventief bodembeleid te voorkomen dat de bodem verder verontreinigd raakt. Voor dit preventief beleid zoals bijvoorbeeld voor meststoffen, adviseert de TCB om de risico-onderbouwde normstelling te handhaven. Dit betekent niet dat hierbij per se hoeft te worden vastgehouden aan de streefwaarden. De normstelling moet aan voortschrijdende inzichten over risicobeoordeling worden aangepast.

In het project AW2000 zijn analysemethoden toegepast die routinematig uitvoerbaar zijn. In sommige gevallen kan de 95-percentielwaarde beneden de aantoonbaarheids- en bepalingsgrens uitkomen. In dat geval wordt het AW2000 gehalte gelijkgesteld aan de bepalingsgrens. Dit is voor ongeveer 15 stoffen het geval. De TCB vindt het belangrijk dat het signaal wordt afgegeven dat het nodig blijft om in de toekomst ook lagere concentraties van de betreffende stoffen te kunnen bepalen. De TCB is van mening dat de normen naar beneden moeten worden bijgesteld zodra betere bepalingsmethoden beschikbaar komen voor routinematig onderzoek. De TCB adviseert om afspraken te maken over de termijn waarop de vaststelling van de bepalingsgrens opnieuw wordt bezien.

Organotinverbindingen

Na de algemene bevindingen volgt de beantwoording van de specifieke vragen die aan de TCB zijn gesteld. De eerste vraag is of de commissie kennis heeft over de aard en herkomst van organotinverbindingen in de Nederlandse bodem, die richting kunnen geven aan het voorgestelde onderzoek. Deze vraag wordt gesteld naar aanleiding van de constatering in het project dat het AW2000 gehalte voor de som van organotinverbindingen gelijk blijkt te zijn aan interventiewaarde. De oorzaak van deze hoge gehalten als achtergrond is niet duidelijk, daarom wil men hier onderzoek naar doen. De TCB constateert dat de gegevens waarop de huidige interventiewaarde voor organotinverbindingen is gebaseerd, meer dan 10 jaar oud zijn. Zij verwacht dat er inmiddels recentere onderzoeksgegevens beschikbaar zullen zijn ten aanzien van de toxiciteit en evenwichtspartitie van de verschillende soorten organotinverbindingen die de basis vormen voor de interventiewaarde voor de som organotinverbindingen. De TCB vindt dit dan ook aanleiding om de onderbouwing van de interventiewaarde voor organotinverbindingen te actualiseren, met name omdat het een groep stoffen betreft die geen natuurlijke oorsprong kent.

Toetsingsregel

Vervolgens wordt de mening gevraagd van de commissie over de uitgangspunten, de onderbouwing en de keuzes voor de voorgestelde toetsingsregel. De toetsingsregel geeft de relatie aan tussen het aantal getoetste stoffen van een partij grond en het aantal normoverschrijdingen dat

maximaal wordt geaccepteerd zonder dat de partij grond wordt afgekeurd. Dit maximaal aantal te accepteren overschrijdingen loopt op van 0 (bij 1 getoetste stof) tot 5 (bij 37 of meer getoetste stoffen). Het TNO-rapport beschrijft dat de toetsingsregel noodzakelijk wordt geacht om te compenseren voor het feit dat naarmate er van een partij grond meerdere stoffen worden geanalyseerd, de kans toeneemt dat voor tenminste één stof de normwaarde wordt overschreden. Dit is gerelateerd aan de keuze dat de AW2000 gehalten in hoofdlijn worden bepaald door de 95 percentielwaarde van de achtergrondgehalten.

Naast het aantal stoffen dat de toetsingswaarde mag overschrijden, gelden er ook twee regels voor de toegestane mate van overschrijding. Volgens de nieuwe toetsingsregel mag het gemeten gehalte van een stof, de toetsingswaarde (AW2000 gehalte) maximaal met een factor twee overschrijden en mag het de bovengrens van de bodemkwaliteitsklasse voor de bodemgebruiksfunctie wonen niet overschrijden.

Als argumenten voor deze keuze worden genoemd dat op deze manier eenvoudig en begrijpelijk tot een toetsingsregel kan worden gekomen en dat deze regel geen schijn van nauwkeurigheid opwerpt. Bovendien komt de toetsingsregel qua systematiek overeen met de huidige toetsingsregel, hetgeen de acceptatie in het veld, zowel als het correct gebruik van de toetsingsregel ten goede zal komen. De TCB kan zich goed vinden in de uitgangspunten, onderbouwing en keuzes die ten grondslag liggen aan de toetsingsregel.

Separate achtergrondgehalten voor landbouw- en natuurgronden

Tenslotte wordt de TCB gevraagd of zij de mening deelt van de beleidsgroep, dat het onwenselijk is om aparte achtergrondgehalten vast te stellen voor landbouw- en natuurgronden. De TCB is geen voorstander van het introduceren van een extra bodemkwaliteitsklasse voor natuur. Een voordeel hiervan zou zijn dat het achtergrondgehalte voor natuur in dat geval niet 'vertroebeld' wordt door achtergrondgehalten in landbouwgronden die worden beïnvloed door de effecten van landbouwkundig handelen (zoals bijvoorbeeld bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen). Een nadeel van een extra bodemkwaliteitsklasse voor natuur via een eigen achtergrondgehalte is echter dat hiervan een signaal uit zou kunnen gaan dat oplading van landbouwgronden met metalen en organische verontreinigingen is toegestaan zolang menselijke gebruiksfuncties niet bedreigd worden. De ecologische functie van landbouwgronden zou hiermee onder druk komen te staan. Dit zou het omzetten van landbouwgronden in natuur in de toekomst nog moeilijker maken dan thans reeds het geval is. Met het nieuwe Besluit Bodemkwaliteit is het mogelijk om bij landbouwgronden via het gebiedsspecifieke beleidskader van het landelijke AW2000 gehalte af te wijken. Deze mogelijkheid zou ook benut kunnen worden voor natuurgronden.

ADVIES OVERHEVELING MESTSTOFFENWET 1947 EN BOOM S49(2006)

De TCB is om advies gevraagd over de ontwerp tekst van het Besluit houdende wijziging van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet en het Besluit gebruik meststoffen (overheveling Meststoffenwet 1947 en Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen (BOOM)). De vraag handelde onder andere over de afbakening tussen compost (meststof) en 'zwarte grond' (bodem), en over de positie van bodem- en structuurverbeteraars.

De TCB is voorstander van het faciliteren van het gebruik van compost. Het is immers een nuttige toepassing van afvalstoffen die bovendien door de aanvoer van organische stof de bodemkwaliteit verbetert. Deze positieve aspecten worden in dit advies afgewogen tegen de risico's van accumulatie van verontreinigingen in de bodem en de belasting van het grond- en oppervlaktewater met nutriënten en verontreinigingen.

Voor wat betreft de landbouwkundige eis aan compost heeft de TCB geen bezwaar tegen het verlagen van het percentage organische stof tot 10%. De TCB ziet dit als een pragmatische ondergrens, waardoor de nutriënten in compost meetellen in de gebruiksnormen.

De TCB adviseert om een kwantitatieve en kwalitatieve inventarisatie te laten uitvoeren naar bodem- en structuurverbeteraars, ten einde te kunnen vaststellen of sprake is van een zodanige belasting van de bodem dat toepassing ervan zou moeten worden gereguleerd.

Verder is de TCB positief over het voornemen om de doseringsbeperking voor compost uit het BOOM los te laten. Wel adviseert zij om de milieueisen voor compost op korte termijn te evalueren om te bezien of aanscherping van bestaande normen en/of uitbreiding van het stoffenpakket nodig en haalbaar is.

Tenslotte adviseert de TCB om de milieucriteria voor organische microverontreinigingen in overige organische meststoffen te blijven baseren op een risicobenadering, en niet over te gaan tot het gebruik van achtergrondwaarden.

De TCB is voornemens om in 2007 een separaat advies uit te brengen over de fosfaattoestand van de Nederlandse bodem in relatie tot het definitief vaststellen van de gebruiksnormen voor de periode 2009 tot 2015, en de milieueisen die de Kaderrichtlijn Water aan Nederland stelt.

ADVIES ONTWERPVRIJSTELLINGSREGELING BGM EXTREME WEERSOMSTANDIGHEDEN 2006 S50(2006)

Eind augustus is de TCB wederom om advies gevraagd over de ontwerp vrijstellingsregeling BGM extreme weersomstandigheden 2006. Het ging om vrijstelling van het verbod dierlijke mest toe te dienen in de periode van 1 tot en met 15 september op grasland en bouwland waarop in 2006 graan, bollen of aardappelen zijn geteeld, op zand- en lössgronden. Het betrof tevens vrijstelling van het verbod grasland te scheuren in de periode van 1 tot en met 15 september 2006 op zand- en lössgronden indien het grasland als gevolg van verdroging met minder dan 5% van het oorspronkelijk geteelde gewas is bedekt, dan wel voor meer dan 50% uit kweekgras bestaat.

Evenals vorig jaar heeft de TCB zich in haar advies beperkt tot het geven van argumenten voor en tegen het verlenen van de vrijstellingen. Deze argumenten zijn gestoeld op de milieukundige risico's van de beoogde vrijstellingen. De TCB vindt in het algemeen dat de mestopslagcapaciteit berekend moet zijn op het optreden van onvoorziene gebeurtenissen. Zij concludeert dat de mestopslagcapaciteit in Nederland thans onvoldoende is.

Argumenten tegen onderhavige vrijstelling van het uitrijverbod zijn:

- Kans op verhoogde uitspoeling naar het grondwater;

- Het succes van nagewas in het opvangen van nutriënten is afhankelijk van weeromstandigheden laat in het groeiseizoen.

Argumenten tegen onderhavige vrijstelling van het verbod op vernietiging van de graszode zijn:

- Verhoogde kans op mineralisatie en uitspoeling naar het grondwater bij vernietiging levende zode;
- Het succes van de herinzaai in het opvangen van nutriënten is afhankelijk van de weersomstandigheden laat in het groeiseizoen;
- Handhaving is lastig.

Argument voor het verlenen van beide vrijstellingen is:

- Er zal naar verwachting weinig gebruik gemaakt worden van de vrijstellingen door de bijbehorende randvoorwaarden en de aanhoudende natte condities van de grond.
- Milieuhygiënische gevolgen van de vrijstellingen, in de vorm van verhoogde uitspoeling, zijn niet uit te sluiten, maar zullen naar verwachting geen grote omvang aannemen.

ADVIES ONTWERPVRIJSTELLINGSREGELING BGM KLEIGROND EN VEENGROND 2006 S56(2006)

De ontwerprijstellingsregeling Besluit gebruik meststoffen kleigrond en veengrond 2006 werd aan de TCB voorgelegd voor advies. Het betrof een tijdelijke vrijstelling van het verbod dierlijke mest toe te dienen op grasland, gelegen op kleigrond en veengrond voor de periode van 16 tot en met 20 september 2006. Net als in het advies over de vrijstellingsregeling BGM extreme weersomstandigheden 2006 heeft de TCB zich beperkt tot het geven van argumenten voor en tegen het verlenen van de vrijstelling.

Algemene conclusie was dat de mestopslagcapaciteit berekend moet zijn op het optreden van extreme weersomstandigheden. De TCB concludeert dat de mestopslagcapaciteit in Nederland thans onvoldoende is. Het steeds weer verstrekken van vrijstellingen vormt geen stimulans om de opslagcapaciteit uit te breiden.

Argumenten tegen onderhavige vrijstelling van het uitrijverbod zijn:

- Het gewas kan de toegediende nutriënten niet of nauwelijks meer opnemen vanwege de lage groeisnelheid;
- Daardoor bestaat een verhoogde kans op nutriëntenverliezen naar oppervlaktewater, grondwater en atmosfeer;
- Verlenging van de uitrijperiode van dierlijke mest is geen goede landbouwpraktijk.

Omdat het gaat om een verlenging van de uitrijperiode met slechts vijf dagen, verwacht de TCB dat de milieukundige effecten beperkt zullen zijn. Evenwel moet toezicht op de handhaving van deze vijf dagen met nadruk worden doorgevoerd.

ADVIES DIVERSE ONDERWERPEN UITWERKING BESLUIT BODEMKWALITEIT S53(2006)

Per brief van 21 juli 2006 werd de TCB om advies gevraagd over 'Diverse onderwerpen uitwerking Besluit bodemkwaliteit'. De adviesaanvraag is een vervolg op het TCB advies 'Prioritaire projecten uitvoeringsprogramma bodembeleid' van 20 januari 2006.

De adviesaanvraag handelde over maar liefst zeven uiteenlopende onderwerpen: normstelling Grond en Bagger, stoffenpakket Grond en Bagger, gebiedsgerichte normstelling landbouwriscico's, milieuhygiënische eisen grote bodemtoepassingen, nieuwe klassenindeling waterbodems, bodemkwaliteitskaarten en de algemene beginselen van de risicotoolbox.

De TCB signaleert dat er geen tijd meer is voor onderzoekers en beleidsmakers om met enige afstand en onthechting te kijken naar het Besluit bodemkwaliteit, de Ministeriële regeling en de onderbouwing ervan. Onvoldoende getoetste en gedragen wetenschappelijke onderbouwing maakt het voorgenomen beleid kwetsbaar voor kritiek.

De mate waarin de diverse onderwerpen van uw adviesaanvraag zijn uitgewerkt, varieert sterk. Voor alle onderwerpen geldt dat de wetenschappelijke rapportages door de betrokken onderzoeksinstituten nog niet zijn afgerond. De TCB heeft ook veel te weinig tijd gekregen om de adviesvragen te beantwoorden. Daarom volstaat de TCB met het maken van kanttekeningen. De TCB zal in de komende periode over de verschillende onderdelen een separaat advies uitbrengen. Deze adviezen spelen dan weliswaar geen rol meer in de eerste versie van het Besluit en de Ministeriële Regeling, maar kunnen wel bij aanpassingen een rol spelen. Over de prioritering van deze separate adviezen zal de TCB in overleg treden met uw departement.

Ten aanzien van de **landelijke referentiewaarden** in het kader van normstelling Grond en Bagger was het ook nu niet mogelijk om de wetenschappelijke onderbouwing daarvan afdoende te beoordelen. Wel constateert de TCB dat de gekozen risiconiveaus per stof behorende bij een bepaalde bodemgebruiksvorm dezelfde zijn gebleven. De TCB heeft al eerder met deze keuzes ingestemd.

Met betrekking tot het **standaard stoffenpakket** wordt door u voorgesteld dat daarin stoffen worden opgenomen die meer dan 5% kans hebben om de AW2000-waarden te overschrijden. De AW2000-waarden zijn gedefinieerd als de 95-percentielwaarden van de verdeling van achtergrondgehalten in Nederlandse natuur- en landbouwgronden die niet zijn belast door lokale verontreinigingsbronnen. De TCB kan met dit voornemen instemmen.

De TCB ziet een duidelijke rol voor normen die invulling geven aan locatiespecifieke landbouwriscico's, zoals de voorgestelde **LAC2006-waarden**. De TCB vindt dat deze normen ten behoeve van voedselveiligheid een meer bindende rol moeten hebben. Voedselveiligheid is immers niet alleen een risico dat voor rekening komt van een individuele boer. Problemen met de warenwetnormen, veevoedernormen, diergezondheid of plantgezondheid zijn ook in de toekomst niet uit te sluiten. De TCB betreurt het dat er geen evaluatie heeft plaatsgevonden van de rol van de LAC-sigitaalwaarden uit 1991 in het voorkomen van problemen. Een evaluatie draagt bij aan inzicht in de bruikbaarheid, betrouwbaarheid, en noodzakelijkheid van een betere onderbouwing van de LAC-waarden. De TCB acht de onderbouwing van de LAC2006-waarden, behalve voor cadmium op zandgrond, onvoldoende. De TCB beveelt nadrukkelijk aan om de LAC2006-waarden verder te verbeteren. Hiervoor moet met name de onderliggende dataset worden uitgebreid. De

voorgestelde LAC2006-waarden passen wel beter in het nieuwe normenstelsel omdat de interventiewaarden en de AW2000-waarden als afkapgrenzen zijn gebruikt. Verder beveelt de TCB aan er naar te streven LAC-waarden op te stellen voor alle stoffen uit het standaard pakket.

De TCB heeft al eerder aangegeven dat zij kan instemmen met het gebruik van de Maximale Toelaatbare Toevoeging (MTT) bij het onderbouwen van emissienormen. Dit geldt ook voor **grote bodemtoepassingen** (GBT's). Het bevreemdt de TCB echter nog steeds dat hierbij voor oppervlaktewater een strenger beschermingsniveau wordt gekozen dan voor de bodem. In gebieden waar het grondwater nog niet is beïnvloed door effecten van menselijk handelen en de achtergrondconcentraties derhalve nog als natuurlijk gekarakteriseerd kunnen worden, acht de TCB het niet wenselijk om de diepe grondwaterkwaliteit te laten verslechteren door GBT's toe te staan. De TCB spreekt daarom haar zorg uit, aangezien de emissie-eis voor bouwstoffen na afweging met andere maatschappelijke belangen voor sommige stoffen nog is versoepeld. Ook vraagt de TCB zich af hoe deze normering past in de Kaderrichtlijn Water. De TCB heeft er moeite mee dat de toepassing van het rekenmodel ORCHESTRA zonder de door haar voorgestelde verbeteringen wordt uitgebreid naar GBT's. De TCB is er niet van overtuigd dat de maatgevende laagdikte voor het bepalen van de emissie-eis het meest onderscheidende criterium is. Emissie vanuit GBT's zal sterker afhankelijk zijn van de eigenschappen van de GBT en de biogeochemische en geohydrologische eigenschappen van de ondergrond ter plekke.

Met betrekking tot de **nieuwe klassenindeling waterbodems** kan de TCB over de voorstellen voor de verspreidingsgrens in (zoet) oppervlaktewater, de nieuwe interventiewaarden waterbodem, en de klassen voor toe te passen grond en bagger in oppervlaktewater thans nog niet adviseren. Ten aanzien van de normen voor verspreiding van (licht) verontreinigde baggerspecie op aangrenzende percelen heeft zij bedenkingen. De TCB heeft het voornemen zo spoedig mogelijk een werkgroep te formeren om de toepassing van nieuwe methoden in het normstellingskader voor (water)bodems te beoordelen. De resultaten van de werkgroep zullen geïntegreerd worden in een separaat advies over bodemnormstelling, inclusief de nieuwe klassenindeling waterbodems.

De commissie heeft de onderwerpen **bodemkwaliteitskaarten** en **algemene beginselen risicotoolbox** niet inhoudelijk kunnen beoordelen.

ADVIES BEOORDELING MILIEUASPECT HOUTVERDUURZAMINGSMIDDELEN S63(2006)

Eind september werd de TCB advies gevraagd door de Staatssecretaris van VROM over de beoordeling van een milieuaspect van houtverduurzamingsmiddelen.

Houtverduurzamingsmiddelen zijn biociden. De Europese Biocidenrichtlijn (*directive* 98/8/EC) voorziet in een gemeenschappelijke beoordeling van werkzame stoffen uit biociden, onder meer op basis van gezondheidseffecten op mens en dier en effecten op het milieu. Werkzame stoffen die voldoen aan alle gestelde eisen worden opgenomen in bijlage 1 van de Biocidenrichtlijn. Slechts deze stoffen mogen door de lidstaten worden toegelaten. Het advies van de TCB heeft betrekking op de effecten van houtverduurzamingsmiddelen op het bodemecosysteem, en gaat niet in op gezondheidseffecten voor mens en dier, noch op effecten voor oppervlaktewater-, grondwater- of luchtkwaliteit.

Uit voorlopige berekeningen blijkt dat alle beoordeelde werkzame stoffen het milieucriterium voor de bodem overschrijden. Dat betekent dat de eerste beoordelingsstap voor dit milieucriterium niet onderscheidend is. Toepassing van met biociden verduurzaamd hout leidt op basis van deze modelmatige beoordeling derhalve tot onacceptabel hoge concentraties in de bodem. Alleen via een tweede beoordelingsstap kan een werkzame stof op bijlage 1 van de Biocidenrichtlijn worden geplaatst. Dit wordt door diverse lidstaten echter ongewenst gevonden. In de betreffende Europese comités wordt daarom verder onderhandeld over de inhoudelijke uitwerking van de toetsing aan het milieucriterium.

Een onderdeel van de gebruikte beoordelingsscenario's voor toegepast verduurzaamd hout is de omvang van het bodemcompartiment waarop de beoordeling betrekking heeft. Gekozen is voor een afstand van 10 cm vanaf het verduurzaamde hout als relevante maat gedurende de gehele levensduur van de toepassing. Deze zogeheten uitloogafstand is echter niet inhoudelijk onderbouwd. Nu is gebleken dat met de eerste beoordelingsstap alle beoordeelde werkzame stoffen het milieucriterium overschrijden, is discussie ontstaan over de te hanteren uitloogafstand.

De Staatssecretaris van Milieu vroeg naar aanleiding van deze problematiek aan de TCB of er een inhoudelijk onderbouwde afstand kan worden afgeleid waarover uitloging van biociden nog acceptabel is. Dit TCB-advies zou vervolgens kunnen worden ingebracht in de betreffende Europese comités.

In het advies beschrijft de TCB hoe de wetgever vanuit verschillende ambities voor bodembescherming de handel en het gebruik van biociden kan reguleren. Een inhoudelijke onderbouwing voor een acceptabele uitloogafstand van biociden uit verduurzaamd hout wordt sterk bepaald door de mate waarin de wetgever de bodem wil beschermen.

Een verbod van de toepassing van met biociden verduurzaamd hout stimuleert de ontwikkeling van alternatieven. De TCB beveelt aan om de milieuhygiënische, maatschappelijk en economische gevolgen van een dergelijk verbod via een brede analyse inzichtelijk te maken. Als de gevolgen van een verbod op het gebruik van biociden onacceptabel worden geacht, dan stelt de TCB voor om communautaire eisen te stellen aan de wijze waarop hout wordt verduurzaamd. Deze eisen zouden dan met name gericht moeten zijn op een aanvullende nabehandeling van het verduurzaamde hout, waarmee de uitloging naar de bodem sterk kan worden verminderd.

Naarmate er meer huizen, schuttingen of hekken van verduurzaamd hout in en op de bodem staan, neemt het nadelige effect op de ecologische bodemkwaliteit toe. De ruimtelijke druk op de bodem neemt dan toe. De TCB adviseert om nadere uitwerking te geven aan het kwantificeren van de effecten van ruimtelijke druk, en daarbij uit te gaan van behoud en bescherming van het herstelvermogen van ecosystemen. Ondanks de zeer beperkte wetenschappelijke kennis hierover heeft de TCB een ruwe schatting gemaakt van een acceptabele uitloogafstand. De aldus berekende afstand wekt nauwelijks af van de thans gehanteerde uitloogafstand van 10 cm.

Een pragmatische aanpak is ook mogelijk door het milieucriterium te verruimen. De TCB is hier geen voorstander van, aangezien de bodem dan onvoldoende wordt beschermd.

Als toch enige versoepeling wordt nagestreefd, dan prefereert de TCB een beoordeling op basis van het accepteren van een tijdelijke overschrijding van het milieucriterium voor werkzame stoffen die goed afbreken. Op die wijze wordt in elk geval voorkomen dat persistente stoffen in de bodem terecht komen.

Als gekozen wordt voor het niet meer expliciet beschermen van de bodem, beveelt de TCB aan inzichtelijk te maken hoeveel bodembelasting maximaal kan ontstaan als de toelating van biociden alleen worden beoordeeld op basis van de andere criteria uit de Biocidenrichtlijn.

ADVIES ONTWERPVRIJSTELLINGSREGELING BGM STIKSTOFKUNSTMEST EN VANGGEWAS 2006 S78(2006)

Eind oktober werd de TCB door de Minister van LNV, mede namens de Staatssecretaris van VROM, om advies gevraagd over een vrijstellingsregeling van het Besluit gebruik meststoffen (BGM). De regeling beoogt tijdelijke vrijstelling van het verbod op gebruik van stikstofkunstmest na 15 september 2006 ten behoeve van de teelt van overjarig graszaad en winterkoolzaad. De vrijstelling gold van 16 september tot en met 31 oktober 2006. Daarnaast bevat de regeling een tijdelijke vrijstelling van de verplichting om direct aansluitend op de teelt van maïs een vanggewas in te zaaien, indien na het vanggewas lelies en gladiolen worden geteeld. Deze vrijstelling gold van 10 oktober tot en met 10 november 2006.

De adviesaanvraag kwam bij de TCB aan op het moment dat de Minister van LNV al had ingestemd middels het uitbrengen van een persbericht met deze strekking en dat de termijnen waarvoor de vrijstellingen werden verleend, al grotendeels verstreken waren. Het advies van de TCB had hierdoor voor de vrijstellingen hooguit nog een juridische waarde.

Ten aanzien van de tijdelijk vrijstelling op het verbod voor het gebruik van stikstofkunstmest concludeerde de TCB dat toediening van stikstof na 15 september niet effectief is en dat boeren waarschijnlijk weinig of niet gebruikmaken van de vrijstelling. Ook vanwege het beperkte areaal van genoemde gewassen zullen de milieukundige gevolgen van deze voorgenomen vrijstelling naar verwachting beperkt zijn. Ten aanzien van de tijdelijke vrijstelling van de verplichting om direct na de teelt van maïs een vanggewas in te zaaien kwam de TCB tot de conclusie dat vrijstelling verleend had kunnen worden, maar niet voor de periode van 10 oktober tot 10 november. Een termijn van half augustus tot half september was vanuit milieurendement veel beter geweest. Daarbij vindt de TCB dat inzaai van een vanggewas rond 1 november, volgens de thans verleende vrijstelling, geen nut heeft en hooguit als een cosmetische maatregel kan worden opgevat. Verder beveelt de TCB aan om meer aandacht te vestigen op het tijdstip van het oogsten van maïs en inzaai van vanggewas, omdat uit onderzoek blijkt dat de keuze daarvan cruciaal is voor de werking van de maatregel. Ook beveelt de TCB aan om te laten onderzoeken welk effect (de wachttijd van drie weken na) ontsmetting in het najaar heeft op de uitspoeling van stikstof. Als er toch sprake is van uitspoeling van enige omvang, dan is dat een extra argument om te zoeken naar alternatieven voor deze vorm van grondontsmetting.

De TCB herhaalt dat de vrijstellingsregelingen naar verwachting de kans op verlenging van de derogatiebeschikking door de Europese Commissie verkleinen. De Minister van LNV merkt hier zelf over op dat er goede argumenten moeten zijn om afwijking van de regels toe te staan. De TCB

stelt dat in het geval van wintertoepassing van stikstofkunstmest geen goede wetenschappelijke argumenten aanwezig zijn. Voor de vrijstelling van de verplichting van het aansluitend inzaaien van een vanggewas na de teelt van maïs zijn betere argumenten voorhanden, maar valt de vrijstellingsperiode te laat in het groeiseizoen. Bovendien vindt de TCB het middel van tijdelijke vrijstellingen in het kader van het Besluit gebruik meststoffen een vorm van micromanagement die onoverzichtelijk is en moeilijk te handhaven. De TCB adviseert daarom om zeer terughoudend te zijn met deze vrijstellingen, ook al zijn de milieukundige gevolgen ervan gering.